

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o politice jakosti zemědělských produktů

KOM(2009) 234 v konečném znění

(2010/C 339/10)

Zpravodaj: **pan KAPUVÁRI**

Dne 28. května 2009 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o politice jakosti zemědělských produktů

KOM(2009) 234 v konečném znění.

Specializovaná sekce Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 9. prosince 2009.

Na 459. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 20. a 21. ledna 2010 (jednání dne 20. ledna 2010), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 145 hlasy pro, 5 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 Velký a dále rostoucí počet certifikačních systémů v Evropské unii nenapomáhá politice jakosti k dosažení jejích záměrů. Vzhledem k tomu by bylo vhodné nejen harmonizovat a zjednodušit existující systémy, ale i snížit jejich počet. EHSV by doporučoval určit systém, který by měl přednost na úrovni Unie. Komise by měla stanovit, který systém je k tomuto účelu nejvhodnější.

1.2 Politika jakosti Evropské unie je klíčovou složkou překrývající další složky tvořící mimořádně komplexní systém. Vzhledem k tomu, že politika jakosti souvisí se všemi dalšími složkami, nástroji a cíli společné zemědělské politiky, je třeba brát v úvahu i tato hlediska. Tři hlavní otázky politiky jakosti, na něž je třeba se zaměřit, totiž informace, soudržnost a zjednodušení, však tento přístup odrážejí jen omezeným způsobem. EHSV doporučuje, aby se Komise pokusila o využití potenciálu, jenž politika jakosti nabízí, v souladu s koncepcí dlouhodobé strategie a politiky zemědělsko-potravinářského odvětví Evropské unie. Politika jakosti je dokonce nástrojem, který je možné využít ještě efektivněji k vytváření nových zdrojů příjmů a nových způsobů zvýšení konkurenceschopnosti zemědělců. Zároveň se jedná o oblast, kde je značný prostor pro rozvoj interní spolupráce uvnitř zemědělsko-potravinářského řetězce. Taková spolupráce je velmi potřebná, protože vzhledem k nerovnému rozdělení příjmů v potravinářském výrobním řetězci se strategií partnerů rostoucí měrou navzájem považují za protivníky. To se vztahuje zejména na země a odvětví, kde zpracování není v rukou producentů.

1.3 Dne 18. září 2008 EHSV přijal stanovisko k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o poskytování informací

o potravinách spotřebitelům ⁽¹⁾. V tomto stanovisku EHSV mimo jiné vyjádřil očekávání, že bude stanovena povinnost označovat původ potravin a produktů prvotního zpracování a na základě vyhodnocení produktů druhotného zpracování případ od případu též původ hlavních složek použitých při jejich výrobě.

1.4 Čím více zákazníků v Evropské unii vědomě zvolí v dlouhodobé perspektivě evropské výrobky, tím snáze budeme moci předvídat budoucnost odvětví zemědělství a potravinářství. Vzhledem k procesu otevírání trhů souvisejícímu s jednáním WTO se toto hledisko stává jedním z nejdůležitějších faktorů ovlivňujících zemědělství Evropské unie, možná dokonce tím nejdůležitějším. Toto vše musíme mít na paměti při uzpůsobení politiky jakosti výrobků zemědělského a potravinářského odvětví.

1.5 V tomto kontextu je velice důležité vyjasnit, co pro spotřebitele znamená dobrá, „evropská jakost“. Bylo by proto užitečné provést průzkum vycházející z použití profesionálně připraveného dotazníku, využitelného ke stanovení základních obecných zásad.

1.6 EHSV zastává názor, že „evropská jakost“ je z velké části výsledkem evropského zemědělského modelu. Evropský zemědělský model odráží politiku, dotýkající se základních otázek významných pro společnost jako celek. EHSV podporuje rozhodnutí, aby byl evropský zemědělský model zachován a udržován ⁽²⁾. EHSV požaduje odpovídající reformu SZP, aby naše zemědělství produkovalo v rovném konkurenčním prostředí.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 77, 31.3.2009, s. 81.

⁽²⁾ Úř. věst. C 368, 20.12.1999, s. 76–86.

2. Obecné připomínky

2.1 Politika Evropské unie v oblasti jakosti zemědělských produktů musí nejen přispívat k dosahování cílů SZP, ale také plnit klíčovou úlohu v udržitelném rozvoji evropského zemědělství a chodu potravinářského průmyslu vytvářením podmínek pro „evropskou jakost“ potravin. K tomu je třeba nejen pouze zvyšovat informovanost o této „evropské jakosti“ na vnitřním trhu, ale je nutné ji prosazovat i na vnějších trzích, chceme-li evropská odvětví zemědělství a potravinářství zachovat a rozvíjet.

2.2 Zde je zapotřebí daleko více, než jen poskytovat spotřebitelům přesné informace o vlastnostech výrobků souvisejících s výrobními postupy. Čím více zákazníků v Evropské unii vědomě zvolí v dlouhodobé perspektivě evropské výrobky, tím snáze budeme moci předvídat budoucnost odvětví zemědělství a potravinářství. Vzhledem k procesu otevírání trhů souvisejícímu s jednáním WTO se toto hledisko stává jedním z nejdůležitějších faktorů ovlivňujících zemědělství Evropské unie, možná dokonce tím nejdůležitějším. Toto vše musíme mít na paměti při uzpůsobení politiky jakosti výrobků zemědělského a potravinářského odvětví. Za hranicemi Evropské unie by se měly lépe chránit hodnoty vyplývající z evropského zemědělského modelu.

2.3 V tomto kontextu je velice důležité vyjasnit, co pro spotřebitele znamená dobrá, „evropská jakost“. Bylo by proto užitečné provést průzkum vycházející z použití profesionálně připraveného dotazníku, využitelného ke stanovení obecných zásad.

2.4 V této souvislosti, jak jsme již uvedli, je velice důležité vyjasnit, co pro spotřebitele znamená dobrá, „evropská jakost“. Rovněž charakteristiky, které není možné vyjádřit číselně, je možné klást na roveň dalším vlastnostem výrobků a používat je v politice jakosti. EHSV chápe „evropskou jakost“ v širším slova smyslu. Znamená také produkci šetrnou k životnímu prostředí, respektující pravidla pro příznivé životní podmínky zvířat, udržitelné produkční metody a uchování venkovských oblastí.

2.5 Základní zásadou Evropské unie je preferování interně vyráběných vysoce kvalitních potravin; tato zásada však byla v poslední době poněkud přehlížena. V případě výrobků zemědělského a potravinářského odvětví je pozitivní motivace ve prospěch interních produktů zvláště významná, protože se jedná o strategické produkty, které vzbuzují důvěru spotřebitelů a jsou základem jejich příznivých životních podmínek, pokud ovšem budeme udržovat a zlepšovat výrobní podmínky. Vzhledem k nerovnému dělení výnosů z potravinového produkčního řetězce, klesající ziskovosti a výslednému ohrožení jakosti potravin a jejich nutriční hodnoty je tato otázka zvláště aktuální. Toto téma je také na pořadu jednání četných orgánů Evropské unie a bezprostředně souvisí s politikou jakosti, nebo přesněji řečeno, s komplexním přístupem k takové politice ⁽³⁾.

⁽³⁾ Odkazujeme na sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů *Lepší fungování potravinového řetězce v Evropě*, KOM(2009) 591 v konečném znění, 28.10.2009.

3. Konkrétní připomínky

3.1 Současná opatření v oblasti jakosti zemědělských produktů

3.1.1 Sdělení vysvětluje, že jedním ze základních cílů politiky jakosti zemědělských produktů je informovat spotřebitele o vlastnostech produktů. Podle našeho názoru evropští spotřebitelé očekávají, že potraviny vyrobené v členských státech Evropské unie odpovídají základním požadavkům, ale nejsou si skutečně vědomi dalších hodnotných vlastností těchto potravin. Jak připomíná sdělení, došlo k této situaci tím, že politika jakosti se rozvíjela postupně, odvětví po odvětví, v dlouhém období a v rozdílné míře. O některých opatřeních nebyla veřejnost dostatečně efektivně, či spíše transparentně, informována.

3.1.2 EHSV schvaluje a podporuje úsilí o vytvoření jednotného systému z různých nástrojů a vývoj ucelené politiky v tomto směru. Je potřebná nejen vyšší efektivnost; spotřebitelé v Evropské unii by měli také přijmout ceny, které odpovídají produktům získávaným tímto způsobem, měli by akceptovat jejich oprávněnost a dávat takovým produktům přednost.

3.2 Vývoj politiky

3.2.1 EHSV s potěšením zaznamenal, že Komise vedla v oblasti politiky jakosti velmi rozsáhlé konzultace, které umožnily všem zúčastněným stranám podílet se na stanovení strategických hlavních směrů dalšího vývoje.

3.2.2 Výbor souhlasí se třemi hlavními strategickými prioritami, jimiž jsou informace, soudržnost a zjednodušení. Politiku je třeba vyvíjet takovým směrem, aby přispívala ke zjednodušení a transparentnosti; zároveň je přinejmenším stejně důležité, aby zajistila, že všechny zúčastněné strany v potravinovém produkčním řetězci, a především spotřebitelé, dostanou potřebné informace.

3.2.3 V rámcové politice k tomuto tématu je důležité usilovat o snížení nákladů spojených s politikou jakosti a udržovat takto vzniklé náklady zemědělců a zpracovatelů na přijatelné úrovni.

3.2.4 Dne 18. září 2008 EHSV přijal stanovisko k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o poskytování informací o potravinách spotřebitelům ⁽⁴⁾. V tomto stanovisku EHSV mimo jiné vyjádřil očekávání, že bude stanovena povinnost označovat původ potravin a produktů prvotního zpracování a na základě vyhodnocení produktů druhotného zpracování případ od případu též původ hlavních složek použitých při jejich výrobě.

Na druhé straně se EHSV domnívá, že označování původu by nemělo působit dodatečné náklady v potravinovém řetězci, musí poskytovat producentům konkurenční výhodu a musí splňovat požadavky na vymahatelnost. Je možné diskutovat o tom, zda má pro spotřebitele přidanou hodnotu povinné označování původu např. čerstvého hovězího masa.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 77, 31.3.2009, s. 81.

3.3 Opatření EU v oblasti zemědělské jakosti

3.3.1 Požadavky na hospodaření stanovené Evropskou unií

3.3.1.1 Z hlediska politiky jakosti zemědělských produktů je důležitým nástrojem systém požadavků, vztahujících se na produkt. Jednou charakteristikou tohoto systému je komplexnost požadavků. Vzhledem k tomu a vzhledem k nedostatku obecného povědomí o takových požadavcích není možné očekávat u zákazníků jejich podrobné znalosti. Kromě toho patří potraviny vyrobené v souladu s výrobními požadavky většinou k potravinářským surovinám, které se v četných případech přímo ke spotřebiteli nedostanou.

Za třetí, všichni zemědělci musejí působit v souladu s výrobními požadavky Evropské unie. Tím se odlišují od většiny dovážených produktů. Kontroluje se vše, co je nutné z hlediska environmentálního a sociálního (což je nutná podmínka pro přímé podpory, takzvaná podmíněnost); to nicméně znamená, že tato informace je pro spotřebitele méně relevantní. Systém výrobních požadavků je významný a chceme-li zajistit kvalitní potraviny, musíme podporovat dosahování souladu s požadavky tohoto systému. Je však jen v omezené míře vhodný prostředek informování spotřebitelů.

3.3.1.2 EHSV souhlasí s konstatováním, že produkty vyrobené za normálních okolností na území Evropské unie těmto základním požadavkům vyhovují, není tedy třeba zvláště uvádět dosažení této shody. K tomuto účelu byly vyvinuty odpovídající kontrolní systémy, které se osvědčily. Bylo by dobré připomenout spotřebitelům v Evropské unii, že taková situace je normální.

3.3.2 Obchodní normy

3.3.2.1 Obchodní normy mají spíš technickou povahu a EHSV k nim má málo co dodat, pokud se k nim již nevyjádřil ve stanovisku podrobně zmiňovaném v následující části. Všechny dotčené subjekty měly příležitost vyjádřit své názory na tuto problematiku během obsáhlých konzultací.

Výbor by však rád připomněl, že označení „požadavky EU“ zmíněné v předchozím odstavci bude uvedené téměř na každém výrobku, a proto není vhodným komunikačním prostředkem se spotřebiteli, který by jim umožňoval informovanou volbu. Označení místa hospodaření, označení místa původu naproti tomu poskytuje konkrétní informace o produktu a může nakupující motivovat. U zpracovaných produktů je to informace o místě hospodaření, na němž byl hlavní zemědělský produkt získán, která je podstatná pro spotřebitele, protože představuje přidanou hodnotu produkce v Evropské unii. Tyto produkty si uchránily postavení na trhu i za podmínek hospodářské krize, a to jak z hlediska objemu, tak z hlediska cen.

3.3.2.2 EHSV podporuje provedení normativních plánů vytyčených v této kapitole sdělení. Jakékoliv informace nebo normy musejí odrážet skutečnost a vzbuzovat u spotřebitelů důvěru v produkty.

3.3.3 Zeměpisná označení

3.3.3.1 V roce 2008 EHSV toto téma projednal ve stanovisku z vlastní iniciativy „Zeměpisná označení a označení původu“⁽⁵⁾. Výbor nadále plně stojí za tím, co bylo řečeno v tomto dokumentu, a domnívá se, že by měl být považován za přílohu tohoto stanoviska.

3.3.3.2 Zavedení systému zeměpisného označení se osvědčilo jako iniciativa ve prospěch spotřebitelů i výrobců a zpracovatelů. Z toho důvodu zastává Výbor mínění, že tři systémy registrace zeměpisných označení (pro vína, destiláty a zemědělské produkty a potraviny) by měly být zachovány v současném stavu; to platí i pro dva zavedené nástroje (CHOP, chráněné označení původu, a CHZP, chráněné zeměpisné označení).

3.3.3.3 Výbor se vyslovuje konkrétně ve prospěch toho, aby společnosti oprávněné vyrábět produkty se zeměpisným označením získaly také oprávnění k provádění kontrol. Tímto způsobem překonáme vytčené cíle a můžeme dosáhnout vyšší úrovně spolupráce a přispět tak k účinnosti produkce a prodeje. Umožnilo by to vyloučit z produkce některé společnosti neplnící tyto normy. EHSV zastává mínění, že legislativa Evropské unie by měla být upravena tak, aby členské státy mohly umožnit organizacím, které určily nebo uznaly s ohledem na řízení, ochranu nebo prosazování zeměpisného označení, aby přizpůsobily produkční potenciál požadavkům trhu na základě zásad rovnosti a nediskriminace. Díky tomu je možné také dosáhnout lepšího rozdělení přidané hodnoty v potravinářském dodavatelském řetězci.

3.3.3.4 Ochrana našich zeměpisných označení na mezinárodní úrovni je nadále velmi problematická. Je proto velmi důležité, aby se evropské zemědělství těšilo podpoře Evropské komise, jež je klíčovým hráčem v mezinárodních obchodních jednáních.

3.3.4 Tradiční speciality

3.3.4.1 Výbor soudí, že koncepce vývoje systému tradičních specialit nebyly dostatečně propracovány. Takový systém by měl být udržován, protože představuje nástroj ochrany evropského zemědělsko-potravinářského dědictví.

3.3.4.2 Výbor v každém případě zastává názor, že je důležitá a potřebná přesnější definice kategorie „tradičních specialit“. V případě potravin se tradiční speciality vyznačují použitím tradičních surovin ve spojení s tradičními technologiemi a přísadami použitými ve výrobním procesu. Kvalitativní rozdíl ve srovnání s běžnými výrobky souvisí se specifickou výrobní metodou (místním know-how). V případě výrobků, které mají lokální povahu, nelze tyto faktory snadno oddělit od místního prostředí, takže by bylo přesnější o takových výrobcích hovořit jako o tzv. „tradičních a místních specialitách“.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 204, 9.8.2008, s. 57.

3.3.4.3 Tento termín vyjadřuje přenos (tradici) výrobního know-how založeného na znalostech a postupech místních komunit (lokální povaha) po delší období (z jedné generace na druhou). Kvalita „tradičních a místních specialit“ tudíž má zároveň časovou (historickou) a územní (vazba na geografické umístění) dimenzi. Tradice kromě toho vyjadřuje také kulturu spojenou se životem místních komunit; kultura proto představuje třetí dimenzi jakosti „tradičních a místních specialit“. O tomto tématu podrobně pojednává i výše zmíněné stanovisko EHSV, které zdůrazňuje, že politika kvality a rozvoj venkova, jenž je druhým pilířem SZP, spolu úzce souvisí.

3.3.5 Ekologické zemědělství

3.3.5.1 Vytvoření jednotného loga pro ekologické produkty na evropské úrovni by ušetřilo organicky hospodařícím zemědělcům výdaje za procedury související s účastí v různých systémech, které se promítají do cen těchto specifických produktů. Také by pomohlo spotřebitelům se v těchto produktech snáze orientovat.

3.3.5.2 EHSV podporuje úsilí vynaložené k dosažení tohoto stavu, jak je zmiňuje sdělení Komise.

4. Vývoj rámce EU pro politiku jakosti

4.1 Soudržnost nových systémů EU

4.1.1 Produkční metody nabízející vyšší přidanou hodnotu a prostor pro zvýšení úrovně „evropské jakosti“ si zasluhují, aby pro ně EU vyvinula odpovídající systém označování. Vyslovujeme se tudíž ve prospěch všech takových iniciativ.

4.2 Obecné zásady pro soukromé a národní systémy certifikace potravin

4.2.1 Činnost v oblasti těchto systémů užívaných v Evropské unii by měla mít pouze formu pokynů.

4.2.2 Zavedení soukromých programů certifikací jakosti potravin nesmí v žádném případě způsobit růst výrobních nákladů nebo veřejného zdanění. EHSV nicméně dává přednost certifikaci prováděné veřejnými strukturami podle evropských pravidel a předpisů, případně certifikaci prováděné ve spolupráci veřejného a soukromého sektoru.

V Bruselu dne 20. ledna 2010

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI